

Krönika

Tänk positivt är dagens slagord, skriver Margareta Norlin. Spänn fast säkerhetsbältet och placera huvudet mellan knäna.

Vådanden av att säga ja

En av de intressantaste böcker jag läst på senare år är Åke Ortmarks *Jasägarna* som trevligt nog finns i Månpocket. Den handlar om vad som kan hända om mäktiga beslutsfattare är omgivna av jasägare. Och de flesta beslutsfattare är det, menar Ortmark, en munter cyniker som redovisar hur såväl grupper som ledare gillar folk som rättar in sig i ledet. Han tar exempel som spänner från Karl XII till Kreuger, Gyllenhammar "och andra furstar".

Vad var det som fick regalskeppet *Wasa* att ge sig ut på sjön, trots att såväl befälet som folket visste att hon var sjöoduglig? Man hade till och med fått avbryta kantringsprovet. Jo, kungen ville det, och ingen vågade säga till honom hur det låg till. Ingen ville komma med dåliga nyheter. Vad var det som fick rymdfärjan *Challenger* att starta, trots att teknikerna visste att det var för kallt? När det är kallt krymper gummipackningarna som isolerar bränslet. Det läckande bränslet antänds. Teknikerna visste, men till slut orkade de inte hålla emot längre. Presidenten ville att uppskjutningen skulle samordnas med hans tal till nationen. Ingen vågade komma med dåliga nyheter. Till slut sa de utmattade teknikerna: "OK då, idioter, skjut upp färjan!" Sju astronauter dog.

Ortmark skriver:

Så går det när beslutsprocessen har nått det stadium då enfalden och vanvetet härskar. Tjänarens problem är att han sällan kan bevisa att en handling kommer att misslyckas. Alltså är det frestande för honom att ta chansen. En han däremot kommer med allvarliga varningar och lyckas avstyra ett äventyrligt företag får han stå där med ansvaret och skulden.

Ortmark menar att i stort sett alla furstar, chefer, auktoriteter står inför samma typ av problem. Och det växer ju större makt de får. Folk blir alltmer obenämnt att bli nejsägare, att komma med negativ information. Och fursten själv – trots alla sina påståenden om att han ogillar jasägare – omger sig med alltför bekvämt underdåniga tjänare. Det går nästan alltid bra för sådana furstar i inledningsfasen av ett nytt projekt, då de också tolererar nejsägare. Då är det nysatsning och nya tag. Men när negativ information kommer, då blir den obstinate som vågar framföra den – inte utskäld, men utfrusen ur gemenskapen.

Och här har vi då den mänskligt inbyggda dumheten: mycket få orkar med att bli utfrusna. Människor är flockdjur. Och all vinst ligger i att anpassa sig. Ortmark tar exempel från förstelningen och nedgången i General Motors och Gyllenhammars Volvo. De gjorde sämre och dyrare bilar än japanerna, och behövde ompröva. Men jasägeriet gjorde detta omöjligt. Ortmark skriver:

Eftersom en sådan furste i växande grad dras in i nationella och internationella beslutsprocesser på allra högsta nivå blir hans arbetsbörda övermäktig. Allt fler statsmän önskar höra hans mening, trots att den för varje månad blir mindre värd. Tiden för läsning och eftertanke minskar ner mot noll. Han stöder sig numera på anekdotisk information. Han är om inte galen så åtminstone dräktigt. Tjänstefolket låter honom dock förstå, att han är genialare än någonsin.

Ortmark skriver:

Där har vi förklaringen till Clinton och Jeltsin. Det syns utifrån men inte inifrån hovet. Aldrig har väl världen haft så stort behov av konstruktiva nejsägare som idag, då vi har så få, och till och med det statliga fälttroget lyder: Tänk positivt!

4 mars 1999

MARGARETA NORLIN

Orala orgier i kvantlaboratoriet

Den kultiverade franska svandammen upprörs av en anka, alltså inte en Arne utan en Michel. Catherine Gierow rapporterar om det senaste skriket.

Höstens orkan rasar fortfarande i Paris litterära och i en del ickeletterära kretsar. Och provoktören Michel Houellebecq fortsätter att blåsa på den brasa som han lyckats tända med sina heta – rentav explosiva – *Elementarpartiklarna*.

Roman

Michel Houellebecq
Les particules élémentaires
Flammarion, 1998

I sin första roman *Extension du domaine de la lutte* (*Utvidgning av kampens domän*, 1994) avfyrade han fräckt sin första ultrareaktionära bössa.

Det skedde i likgiltighetens tecken: Han hade blivit av med sitt agronomjobb på jordbruksministeriet och hade inget att förlora. Grymt cynisk var han redan då. Och rasistisk också, på ett både provokativt och subtilt sätt.

Sexistisk och grovt sexifierad har Houellebecq nog alltid varit, han skiljer helt och hållet det sexuella begäret från detta underliga begrepp som små barn och kvinnor kallar för kärlek.

Med *Elementarpartiklarna* banar han sig vidare åt det reaktionära hållet genom att utveckla alla sina favorittemata in absurdum. Känsliga läsare varnas! Men kom ihåg att om en del redan har spottat ut Houellebecqs kryddade röra så är det många andra – inte minst vänsterpenner – som hyllar hans "subtila talang och litterära intensitet".

Den slutgiltiga kollapsen

Romanen flätar ihop två halvbröders tragiska öden under seklets sista decennium. Två – till synes – motsatta levnadsbanor som var på sitt sätt bekräftar att det mänskliga släktet går igenom sin sista dödsryckning före den slutgiltiga kollapsen. Är man resolut positiv kan man också tolka det som att vi står på tröskeln till en ljuv, evig morgondag, till en ny metafysisk revolution som bygger på människans förmåga att styra den egna biologiska utvecklingen.

För egen del tror den 40-åriga Houellebecq inte på någon ljusnande framtid. Han tror inte på något, till och med oralsex som brukade få honom att förlita sig på den tillfälliga lyckan börjar nu få honom att undra. Som Bruno i romanen har han tappat hoppet att det går att bota den metafysiska ångest som drabbar vår "dömda, regressiva, narcissistiska generation... som sotar för 60-talisternas alla fel och stampar sig igenom

Fan själv. Elementarpartiklarna av Michel Houellebecq belönades med "anti-Goncourt-priset" i november förra året.

tomheten med hjälp av sömnpulver, sprit och annat uppiggande".

Michel – Brunos halvbror – är forskare på hög nivå i molekylärbioologi. Bruno själv undervisar i litteratur i en landsortsskola. Michel är deterministisk, helasketisk, medan den fete, glupske Bruno satsar på ett enda mål: Njutningsoökandet. Helst som sagt genom oralsex utförd av unga kvinnor.

Michels arbete om elementarpartiklar måste – förr eller senare – bidra till tillkomsten av en ny mänsklig släkt, klonbar, evig och icke-sexuell.

Att påstå att den nordiska socialdemokratin är ansvarig för vår generations sexuella kaos – den sexuella konkurrensen har uppmuntrats som substitut för den icke-demokratiskt ekonomiska – kommer att irritera in i Norden.

Brunos liv bekräftar – tungt, grovt och absurd – att det är den enda vägen: Efter ett långt och ångestfullt vuxenliv präglad av orgier, onani och prostituerade gifte han sig med Anne.

Hon var inte så märkvärdig, men jag var trött på att masturbera och hon hade stora tuttar... några år senare började tuttarna kollapsa och äktenskapet rasade.

Några år senare träffar Bruno den 40-åriga Christiane på ett nudistenläger: "...hyser man ett minimum av sympati för en tjej blir det mycket roligare att sätta på henne", tänker han och tycker att Christiane trots slitage är rätt snäll. Men

hon kommer att råka illa ut hon också – förlamning från midjan och neråt medan hon håller på med oralsex i en orgie à la Fellini. Hennes självmord orsakar i sin tur Brunos slutgiltiga demens och internering på långpsykiat där han är kvar när romanen slutar.

Michels och Brunos dystra tillvaro startar under de värsta tänkbara auspicierna, deras gemensamma mamma var hippie – en inkarnation av självaste djävulen – helt och hållet hängiven en tidskrivande erotisk-spirituell utveckling som lämnade litet tid för barnuppfostran.

Vardagens pornografi

Papporna är bara borta. Otåligt satsar således Houellebecq på en rå stil och undviker konstlade former i syfte att banka in ett budskap som definitivt överskrider alla gränser, inte minst de politiska. Han pendlar mellan det futuriska perspektivet (berättelsen avslutas år 2029, med födelsen av den nya specien), till det pornografiskt vardagliga (orgierna står för en rejäl del av berättelsen). Dessemellan faller han sociopolitiska, metafysiska och humanistiska domar vars huvudsakliga värde ligger i den polemiska debatt de lyckats generera.

Att påstå att den nordiska socialdemokratin är ansvarig för vår generations sexuella kaos – den sexuella konkurrensen har uppmuntrats som substitut för den icke-demokratiskt ekonomiska – kommer att irritera in i Norden. Att kalla Naturen för "denna oldidliga mastrichtingest som överallt, inte minst inom sex, genererar splittring mellan starka och svaga, vackra och fula, rika och fattiga" förrivrar. Att ignorera hans obarmhärtiga kommentarer om äldre kvinnor (35+), sådana som "män nöjer sig med i brist på yngre kroppar och munnar", det är svårt.

Ligger farligt till

När man sedan läser att "vita män är avundsjuka på de svarta, vars små hjärnor utgör annex till deras stora kukar" börjar man darra. Han, Houellebecq ligger farligt till. Men som sagt, nog talas det om honom. Förtjänar han uppmärksamheten? Tja, jag kanske skulle fråga Houellebecqs svenske kollega Stig Larsson som uttalade sig så tvärsäkert om sin kvalitets-känsla i TV häromstundens.

CATHERINE GIEROW

Till den Collanolejförbrukande allmänheten!

På det att det icke nå synas som jag, genom att iakttaga tyndnad emot Herr T. Olsens i tidningar mot mig fräusitida beskylningar, erkände desammas befogethet, vill jag härmed bringa till allmänhetens kännedom, att jag visserligen *tillevidare* lennar dem olesvarable, men att jag, så snart dom fallit i de af Olsens mot 37 handlande (d. v. s. rätteligen mot mig) anhängliga miñten, skall gifva svar *sit domatos*, det enia ställe där jag vill hafva något st göra med en person sådan som Herr Olsens.

Stockholm i Februari 1898.

C. Svedberg.